

ประชุมพงศาวดาร/ภาคที่ 2 (2457)/พงษาวดารเมืองไทรบุรี

[ภาษาอื่น](#)

ดาวน์โหลดเป็น PDF

[เผื่อดู](#)

[แก้ไข](#)

[Download EPUB](#)

< ย [ประชุมพงศาวดาร](#) | ย [ภาคที่ 2 \(2457\)](#)

ย	ย	ย	ย	ย
---	---	---	---	---

ฉบับอื่นของงานนี้ที่ [พงศาวดารเมืองไทรบุรี](#)
ใน [พงษาวดารเมืองกลาง](#)

[ประชุมพงษาวดาร](#) [ภาคที่ 2](#) ย ย (พ.ศ. 2457)

พงษาวดารเมืองไทรบุรี (ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาลูกขุน), ย [ผู้สร้างสรรค์](#): ไม่ปรากฏ

[พงษาวดารเมืองตรัง](#) [กาน](#) ใน

ดู [คำอธิบายประกอบ](#) [พงษาวดารเมืองไทรบุรี](#)

ใน พงษาวดารเมืองไทรบุรี
(ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาลูกขุน)

ได้ทราบวงศ์ตระกูลเมืองไทรบุรีว่า พระองค์มหาวังษา (๑) มาแต่เมืองโรม เป็นผู้ตั้งเมือง เดิมเรียกว่า เมืองเกดะ คือ เมืองไทรบุรี เกดะนั้นเป็นภาษาแขกอาหรับ แปลว่า จานดอกไม้ ที่ตั้งเมืองนั้นเรียกว่า ลังกาชุก อยู่ทิศเหนือกว่าลามุดา พระองค์มหาวังษามีบุตรชาย ๑ ชื่อ พระองค์มหาโพธิสัตว์ (๒) พระองค์มหาโพธิสัตว์นี้ พระองค์มหาวังษา ผู้เป็นบิดา ยกให้เป็นเจ้าเมืองแทน แล้วพระองค์มหาวังษาก็กลับไปเมืองโรม พระองค์มหาโพธิสัตว์นั้นมีบุตรชาย ๓ บุตรหญิง ๑ รวม ๔ คน ชื่อปรากฏแต่บุตรชายที่ ๓ เรียกว่า พระศรีมหาวังษา ๑ (๓) พระศรีมหาวังษาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่สระรูดำ ทิศเหนือกว่าลามุดา พระศรีมหาวังษามีบุตรชายชื่อ พระศรีมหาอินทรวังษา ๑ (๔) พระศรีมหาอินทรวังษาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่กลางอมัดกว่าลามุดา พระศรีมหาอินทรวังษามีบุตรชายชื่อ พระองค์มหาหาดดาหะ (๕) พระองค์มหาหาดดาหะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคตาโอริกว่าลามุดา พระองค์มหาหาดดาหะมีบุตรชายชื่อ พระองค์มหาโพธิสัตว์ (๖) พระองค์มหาโพธิสัตว์ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคตาโอริกว่าลามุดา พระองค์มหาโพธิสัตว์มีบุตรชายชื่อ พระองค์มหาวังษา (๗) ลำดับวงศ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรีตั้งแต่ที่ ๑ มาถึงที่ ๖ นี้ ถือพระพุทธรูปที่เมืองสงขลา ที่ฝั่งศพนามี่ไม่

ลำดับวงศ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรีตั้งแต่องค์ที่ ๗ ตลอดมา ถือสาสนามะมัด มีที่ฝั่งศพ เรียกว่า บาระหม

ที่ ๗ พระองค์มหาวังษา ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เปลี่ยนเป็นธรรมเนียมอิสลาม ถือสาสนามะมัด เปลี่ยนชื่อเรียกว่า สุลต่านมุนฟานชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำกว่าลามุดา สุลต่านมุนฟานชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมุดลาละ ๑ ตนกุมมะมัดชะ ๑ ตนกุมสุไลมานชะ ๑ รวม ๓ คน

ที่ ๘ ตนกุมมุดลาละ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมุดลาละ น้องชายชื่อ ตนกุมมะมัดชะ เป็นรายนามุดา ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ แต่น้องที่ ๓ ชื่อ ตนกุมสุไลมานชะ นั้น ได้เป็นพระยาอยู่ที่ปูเลลังกาวิ คือ เกาะนางกาวี ขึ้นแก่เมืองไทรบุรี สุลต่านมุดลาละมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมะมัดชะ ๑

ใน ที่ ๙ ตนกุมมะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมันโลชะ ๑

ที่ ๑๐ ตนกุมมันโลชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า สุลต่านมันโลชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมันโลชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมะมัดชะ ๑

ที่ ๑๑ ตนกุมมะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุลต่านมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมสุไลมานชะ ๑

ที่ ๑๒ ตนกุสโลยมันชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านสุโลยมันชะ ตั้งเมืองอยู่ที่สบูตะ มีบุตรชายชื่อ ตนกุรายาอุตินมะมัดชะ ๑
เจ้าเมืองอาแจยกทัพมาตีเมืองไทรบุรีแตก เจ้าเมืองอาแจจับสุลต่านสุโลยมันชะได้ พาไปไว้เมืองอาแจ แต่ตนกุรายาอุตินมะมัดชะหนีได้
สุลต่านสุโลยมันชะถึงแก่กรรมที่เมืองอาแจ ยกชื่อศพว่า บาระหุมสบูตะ

ที่ ๑๓ ตนกุรายาอุตินมะมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านรายาอุตินมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่นาคอ สุลต่านรายาอุตินมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ
ตนกุมหัยยิตดินมันโซร์ชะ ๑ สุลต่านรายาอุตินมะมัดชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมนาคอ

ที่ ๑๔ ตนกุมหัยยิตดินมันโซร์ชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมหัยยิตดินมันโซร์ชะ ตั้งเมืองอยู่บ้านนาสา แขวงเมืองปลิศ
สุลต่านมหัยยิตดินมันโซร์ชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุเลียอุตินมัดรำชะ ๑

ที่ ๑๕ ตนกุเลียอุตินมัดรำชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านเลียอุตินมัดรำชะ ตั้งอยู่เมืองเดิม สุลต่านเลียอุตินมัดรำชะมีบุตรชายชื่อ
ตนกูอะตอลามมะมัดชะ ๑ ตนกูอะมัตตาดูตินมัดรำชะ ๑ สุลต่านเลียอุตินมัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมกาบะลี

ที่ ๑๖ ตนกูอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ปูเลาปิง คือ เกาะหมาก
สุลต่านอะตอลามมะมัดชะมีบุตรชายชื่อ ตนกุมมะมัตยิหว่า ๑ สุลต่านอะตอลามมะมัดชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมปูเลาปิง

ที่ ๑๗ ตนกูมัตตาดูตินมัดรำชะ ผู้น้องสุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะมัตตาดูตินมัดรำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปูเลาสิง คือ เกาะลิง
บุตรไม่ปรากฏ สุลต่านอะมัตตาดูตินมัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมลิง

ที่ ๑๘ ตนกุมมะมัตยิหว่า บุตรสุลต่านอะตอลามมะมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านมะมัตยิหว่ากัยนันอาดิลินมูอัดลำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่กายัง เมืองปลิศ
แลวมาตั้งอยู่ที่กอดาสตอก สุลต่านมะมัตยิหว่ากัยนันอาดิลินมูอัดลำชะมีบุตรชายชื่อ ตนกูปัลลลา ๑ ตนกุเลียอุติน ๑ สองคน
สุลต่านมะมัตยิหว่ากัยนันอาดิลินมูอัดลำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า บาระหุมกาหยัง

ที่ ๑๙ ตนกูปัลลลาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอัปดลลามัดรำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำคลองเกดะ เรียกว่า โกสะต ตนกุเลียอุติน ผู้น้อง เปนรายนามดา
ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองปลิศ สุลต่านอัปดลลามัดรำชะมีบุตรชายชื่อ ตนกูยาหว่า[[วข 1](#)]ย ตนกูปะแงหรัน[[วข 2](#)]ย ตนกูปัสนู[[วข 3](#)]ย ตนกูปะหมะ[[วข 4](#)]
ย ตนกูสะเลหมัน[[วข 5](#)]ย ตนกูซุ ตนกูโดด[[วข 6](#)]ย ตนกูมอม ตนกูอามัด[[วข 7](#)]ย ตนกูยะโส[[วข 8](#)]ย รวม ๑๐ คน สุลต่านอัปดลลามัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า
บาระหุมมุเกจปิง

ที่ ๒๐ ตนกุเลียอุติน รายนามดา ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านเลียอุตินมูอัดรำชะ[[วข 9](#)]ย บุตรไม่ปรากฏ สุลต่านเลียอุตินมูอัดรำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่า
บาระหุมปลิศ

ที่ ๒๑ ตนกูปะแงหรัน บุตรสุลต่านอัปดลลามัดรำชะ (๑๙) ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า สุลต่านอะมัตตาดูตินฮาเลมชะ[[วข 10](#)]ย ตั้งเมืองอยู่ปากน้ำเมืองเกดะ
ตลกูปราหมะ[[วข 4](#)]ย ได้เป็นรายนามดา[[วข 11](#)]ย ตนกูปัสนู[[วข 3](#)]ย ได้เป็นเจ้าเมืองสตุน สุลต่านอะมัตตาดูตินฮาเลมชะมีบุตรชายชื่อ ตนกูปัลลลา[[วข 12](#)]
ย ตนกูยาหว่า[[วข 13](#)]ย ตนกูไซนาระชิต[[วข 14](#)]ย ไทยเรียกว่า ตนกูควี ๓ คน รายนามดาป่วยถึงแก่กรรมณเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีนั้น โปรดเกล้าฯ
พระราชทานเลื่อนยศเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี

ณปีมะเสง เบญจศก ศักราช ๑๑๙๕ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตนกูมอม น้องเจ้าพระยาไทรบุรี มาฟ้องต่อเจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช[[วข 15](#)]ย ว่า
เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นใจด้วยพม่า เจ้าพระยาไทรบุรีทราบความแล้วแขมเมือง ถึงกำหนดปีไม่ส่งต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ จึงโปรดเกล้าฯ
เกณฑ์กองทัพหัวเมืองให้เจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราชเป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองไทรบุรี เจ้าพระยาไทรบุรีแตกหนีไปอยู่เมืองมะละกา โปรดเกล้าฯ ให้พระบริรักษ์ภูเบศร์
บุตรเจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช ไปเป็นพระยาไทรบุรี (๒๒)

นายนุด มหาดเล็ก บุตรเจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช เป็นพระเสนานุชิต ผู้ช่วยราชการ อยู่ได้ประมาณ ๒๑-๓ ปี ณะปีวอก อัฐศก ศักราช ๑๑๙๘ ตนกูเดน
บุตรตลกูปราหมะ[[วข 1](#)]ย พี่เจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรันแต่ต่างมารดาขึ้น มาเกลี้ยกล่อมพวกแขกเมืองไทรบุรีกำเริบขึ้น แล้วเข้าตีเมืองไทรบุรี
โปรดให้เกณฑ์กองทัพหัวเมืองฝ่ายใต้ยกไปช่วยพระยาไทรบุรีรบตลกูเดน ๆ ตายแล้ว กองทัพแขกพวกตลกูเดนหนีไปเมืองมะละกา ณะปีจอ สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๐๐
ตลกูมัตลาฮัด บุตรตลกูโดด[[วข 6](#)]ย น้องเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรัน แต่ต่างมารดาขึ้น กับหวันมาลี มาเกลี้ยกล่อมแขกเกาะนางกาวีแลแขกในเมืองไทรบุรีเข้าด้วย
แล้วรบชิงเอาเมืองไทรบุรีได้ พระยาไทรบุรีบอกมายังเมืองนครศรีธรรมราช ๆ บอกส่งเข้ามาณกรุงเทพฯ แต่เจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช[[วข 15](#)]ย ป่วย ไปไม่ได้
จึงให้พระวิฆิตโรยยกกองทัพเมืองนครศรีธรรมราชกับกองทัพหัวเมืองไปช่วยพระยาไทรบุรี พระยาเสนานุชิตยังรบสู้กันอยู่ ณะปีกุน เอกศก ๑๒๐๑ โปรดเกล้าฯ
ให้เจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราชกับพระยาศรีพิพัฒน์เป็นแม่ทัพยกกองทัพกรุงเทพฯ ออกไปถึงเมืองสงขลา แล้วทราบข่าวไปถึงเมืองไทรบุรี ตลกูมัตลาฮัด หวันมาลี
ออกจากเมืองไทรบุรีหนีไป เจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช พระยาศรีพิพัฒน์ ก็หยุดทัพฟังราชการอยู่ณเมืองสงขลา ภายหลัง เจ้าพระยาบวรบุรีศรีธรรมราช พระยาศรีพิพัฒน์
จึงได้แบ่งกองทัพยกขึ้นไปจัดการเมืองไทรบุรี เห็นว่า พระยาไทรบุรี พระโสนานุชิต เปนไทย จะให้รักษาเมืองไทรบุรีต่อไป
บุตรหลานเจ้าพระยาไทรบุรีก็จะมารบกันย่ำยีแก่บ้านเมืองอีก จึงแยกแขวงอำเภอเมืองไทรบุรีออกเป็น ๑๒ มุแกม[[วข 16](#)]ย ตั้งตลกูอาสันเป็นเจ้าเมืองกะบังปาสุ[[วข 17](#)]
ย เมือง ๑ ตั้งเสตุเซนเป็นเจ้าเมืองปลิศ[[วข 18](#)]ย เมือง ๑ ตั้งตลกูมัตอาเกบ[[วข 19](#)]ย เปนเจ้าเมืองสตุนเมือง ๑ ให้อยู่ใต้บังคับเมืองนครศรีธรรมราช เปน ๔
เมืองทั้งเมืองไทรบุรี ตลกูอาหุหม[[วข 20](#)]ย ซึ่งไพร่บ้านพลเมืองรักใคร่นับถือนั้น ให้ว่าราชการเมืองไทรบุรี (๒๓)

เจ้าพระยายมราช พระยาศรีพิพัฒน์ จึงพาพระยาไทรบุรี พระเสนานุชิต กลับมาณะกรุงเทพฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วโปรดเกล้าฯ
ตั้งให้พระยาไทรบุรีเป็นพระยาบริรักษ์ภูธร ผู้สำเร็จราชการเมืองพังงา ตั้งพระเสนานุชิตเป็นผู้ช่วยราชการตามส่วยชื่อเดิม

เมื่อพระยาศักดิ์ ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า ถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเสนานุชิตเป็นพระยาเสนานุชิต ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า

ณปีฉลู ตรีศก ศักราช ๑๒๐๓ เจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่งหรีนแต่งให้ตนภูดาอิ[[วข 21](#)]ย ผู้บุตร ตนภูมัดดาเกิบ[[วข 19](#)]ย ผู้หลาน

ถือหนังสืออ้อนนอมมายังเมืองนครศรีธรรมราชฉบับ ๑ เมืองสงขลาฉบับ ๑ เจ้าพระยาไทรบุรีสารภาพรับผิดชอบ

ขอพยานบุตรหลานเข้ามาทำราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ณเมืองไทรบุรีตามเดิม เจ้าพระยานครศรีธรรมราช[[วข 22](#)]ย พระยาสงขลา
บอกส่งหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่งหรีนเข้ามาณะกรุงเทพฯ

โ ครั้นนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช พระยาสงขลา มีหนังสือตอบให้ตนภูดาอิ
ตนภูมัดดาเกิบ ถือกลับไปให้เจ้าพระยาไทรบุรีว่า ได้ส่งหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีเข้ามาณะกรุงเทพฯ ท่านเสนาบดีปรึกษาเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรีทำความผิดต่อแผ่นดิน
รู้สึกโทษ สงแต่หนังสือมาอ้อนนอม ไม่แต่งบุตรหลานเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับผิดชอบนั้น
ไม่ควรนำหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว แล้วเจ้าพระยาไทรบุรีจึงมีหนังสือแต่งให้ตนภูดาอิ ตนภูดาเกิบ นายไพร่ ๑๓ คน
มาด้วยเรือจินดาของแกวทางเมืองสิงคโปร์ถึงกรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ มีท้องตราตอบยกพระราชทานโทษ ให้เจ้าพระยาไทรบุรีพยานบุตรหลานมาอยู่เมืองไทรบุรีตามเดิม

เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรีพยานบุตรหลานมาถึงเมืองไทรบุรีแล้ว โปรดเกล้าฯ มีท้องตราพระคชสีห์ออกไปถึงเจ้าพระยาไทรบุรียกพระราชทานโทษเจ้าพระยาไทรบุรีทั้งบุตรหลาน
มอบเมืองไทรบุรีให้แก่เจ้าพระยาไทรบุรี ตั้งตนภูอัปลลา[[วข 12](#)]ย เปนรายามุดา[[วข 11](#)]ย ตั้งตนภูดาอิ[[วข 21](#)]ย เปนพระอินทวิไชย ครั้งนั้น
พระยากระบี่ป่าสู่ถึงแก่กรรม จึงตั้งตนภูอาหนุม[[วข 20](#)]ย ซึ่งว่าราชการเมืองไทรบุรีนั้น เปนพระยากระบี่ป่าสู่ ตั้งตนภูมัด บุตรพระยากระบี่ป่าสู่ เปนพระวิเสศวังษา
ผู้ช่วยราชการ อยู่ได้ ๒ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีกับรายามุดาถึงแก่กรรม บุตรหลาน ศรีตวันกรมการ เรียกชื่อศพเจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่งหรีนว่า บารหมอะโลสตา

โ ณปีมโรง ฉศก ศักราช ๑๒๐๖ เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงพาดตนภูดาอิ[[วข 21](#)]ย ผู้เป็นพระอินทวิไชย เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ
ให้ตั้งพระอินทวิไชยเป็นพระยาไทรบุรี (๒๔)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนภูสาอิติ บุตรตนภูยาโกบ[[วข 13](#)]ย เปนรายามุดา[[วข 11](#)]ย พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ตั้งตนภูปราเฮม[[วข 4](#)]
ย บุตรพระยาอภัยนุราช เปนพระยาอินทวิไชย พระราชทานเครื่องยศครอบทอง พระยาไทรบุรีดาอิมีบุตรชายชื่อ ตนภูอามัด[[วข 23](#)]ย ตนภูเคน ตนภูยาโกบ[[วข 24](#)]
ย ตนภูโยสะ[[วข 25](#)]ย รวม ๔ คน ณปีเถาะ สัปตศก จุลศักราช ๑๒๑๗ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาไทรบุรีดาอิถึงอาสัญกรรม บุตรหลาน
ศรีตวันกรมการ เรียกชื่อศพพระยาไทรบุรีดาอิว่า บารหมไซนาระชิต

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จุลศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะ สัปตศก เจ้าพระยานครศรีธรรมราชพาดตนภูอามัด ตนภูเคน
เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ ตั้งตนภูอามัดเป็นพระยาไทรบุรี (๒๕)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนภูเคนเป็นพระภักโศสวรินทร์ ผู้ช่วยราชการ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบมา ณปีมีเมีย
สัมฤทธิ์ศก พระยาไทรบุรีพาดตนภูยาโกบเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ ตั้งตนภูยาโกบเป็นพระชลสินธุสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ
พระราชทานเครื่องยศครอบทอง

โ ณปีมีแม เอกศก พระยากระบี่ป่าสู่[[วข 26](#)]ย ถึงแก่กรรม พระยาไทรบุรี[[วข 23](#)]ย เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ

กราบบังคมทูลพระกรุณาขอเมืองกระบี่ป่าสู่ให้รวมเข้าอยู่ในเมืองไทรบุรีตามเดิม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองกระบี่ป่าสู่พระราชทานพระยาไทรบุรี ต้นไม้ทองเงิน
เครื่องราชบรรณาการ ก็เพิ่มเข้าในเมืองไทรบุรีต่อมา แต่พระยาไทรบุรีผู้นี้เป็นผู้เข้าออกในกรุงเทพฯ เนื่อง ๆ เหมือนกับผู้สำเร็จราชการหัวเมืองไทย
โดยสานเรือกลไฟมาทางเมืองสิงคโปร์บ้าง เติมนาลงเรือณเมืองสงขลาบ้าง โปรดเกล้าฯ ให้พระยาไทรบุรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเหมือนขุนนางไทยทุกครั้ง
เป็นการคุ้นเคยสนิทต่อไปได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ณปีจอ จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๒๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์พร้อมด้วยท่านเสนาบดีเห็นว่า
ระยะทางแต่เมืองสงขลาไปเมืองไทรบุรีควรทำให้เป็นทางหลวง ราษฎรลูกค้าจะได้ไปมาง่าย มีราชการสิ่งใดเกิดขึ้นจะได้เดินไปมาทันราชการ จึงโปรดเกล้าฯ
ให้ขอแรงไพร่แซกเมืองไทรบุรี เมืองปลิศ เมืองสตูน ให้พระยาไทรบุรีทำทางแต่เมืองไทรบุรีมาถึงพรมแดนเมืองสงขลา
พระราชทานเงินอากรรั้งนกเมืองสตูนให้พระยาไทรบุรีใช้สอยในการทำทาง ๓ ปี เปนเงิน ๑๕๐๐๐ เหรียญ ฝ่ายเมืองสงขลาขอแรงไพร่เมืองสงขลา ยกส่วยตั้งแต่ปีจอ
จัตวาศก ไป ๓ ปี แลให้ขอแรงไพร่เมืองแซกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลา ให้เจ้าพระยาสงขลาทำทางแต่เมืองสงขลาไปถึงพรมแดนไ เมืองไทรบุรีระจะบกั้น
มีสะพานข้ามคลองทั้งสองฝ่าย ให้ไพร่บ้านพลเมืองลูกค้าวานิชเดินไปมาสะดวก

ครั้นณวันเสาร์ ขึ้นห้าค่ำ เดือนยี่ ปีมแม ตรีศก ศักราช ๑๒๓๓[[วข 27](#)]ย ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทางชลมารคด้วยเรือกลไฟชื่อ บางกอก
เปนเรือพระที่นั่ง เรือรบชื่อ สยามประสพมภ์ เรือรบชื่อ พิทยมรณยุทธ เปนเรือตามเสด็จในกระบวน ไปประพาศเมืองสิงคโปร์ เมืองเกาะหมาก เมืองวางจูน เมืองกาลักตา
แลเมืองอื่น ๆ ในประเทศอินเดีย[[วข 28](#)]ย ครั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับมา ได้เสด็จประพาศเมืองพังงา เมืองภูเก็ต แล้วเรือพระที่นั่งมาทอดปากน้ำเมืองไทรบุรี
พระยาไทรบุรีรับเสด็จประพาศเมืองไทรบุรี แลพระยาไทรบุรีกับพี่น้องจัดที่ถวายเป็นที่ประทับ แลเลี้ยงดูข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทั่วกัน ทรงประทับแรมราตรีหนึ่ง

แล้วเสด็จทางสถลมารคซึ่งทำใหม่ ด้วยกระบวนรถ ม้า ข้าง ซึ่งกรมพระกลาโหมเกณฑ์เมืองสงขลา เมืองไทรบุรี เมืองปลิส เมืองสตุน รับส่งเสด็จนั้น มาประทับรอนแรมณพลับพลาค่ายหลวงตามระยะทาง เสด็จมาลงเรือพระที่นั่งกลไฟชื่อ ไชยงัน ณเมืองสงขลา มารดาพระยาไทรบุรี แลพระยาไทรบุรี พี่น้อง ศรีตวันกรมการ ตามส่งเสด็จจนถึงเมืองสงขลา เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้ามากรุงเทพฯ ณวันเสาร์ ขึ้นเจ็ดค่ำ เดือนห้า ปวศก ยังเปนตริศก[[วช 29](#)]

ณปีวศก จัตวาศก ศักราช ๑๒๓๔ โปรดเกล้าฯ มีท้องตราให้พระยาไทรบุรี[[วช 23](#)]ย เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ ครั้นนั้นย โ เมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรี หวันมเหษัฒเมริน[[วช 30](#)]ย มารดาพระยาไทรบุรี ตนกูปอ หลึง[[วช 31](#)]ย พี่น้อง ตนกูสะมะแอ เสมียน นายไพร่รวม ๔๐ คน เมืองปลิส ลียะกนุด บุตรพระยาปลิส ซึ่งเปนบุตรเขยพระยาไทรบุรี ตนกูปอปลลลา นายไพร่รวมทั้งสิ้นเปน ๔๕ คน

ณวันศุกร์ แรมสิบค่ำ เดือนสิบ ปวศก จัตวาศก[[วช 32](#)]ย เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ พระราชทานราชทินนามเลื่อนยศพระยาไทรบุรีเปนเจ้าพระยาไทรบุรี ยกเมืองไทรบุรีออกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาขึ้นแก่กรุงเทพฯ[[วช 33](#)]

ในคำประกาศราชทินนามเจ้าพระยาไทรบุรีนั้นว่า "ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเปนนิตติภาคล่วงแล้ว ๒๔๑๔ พรรษา ปัตยุบันกาล วานรสังวัจจรั ภัทรบทมาศ กาฬปัณษ์ ทศมิตติ ศุภวาร[[วช 32](#)]ย บริเจทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บุรุษยรัตนราชรังวิษ วรุตมพงษบริพัตร วรชิตราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริหว่า พระยาไทรบุรีมีความสวามิภักดีคืบเคยสนิในสมเด็จพระบรมชนกนาถ บรมบพิตร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทเนื่อง ๆ จนตลอดเวลารัชกาลนั้น ครั้นมาถึงในรัชกาลปัตยุบันนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินออกไปประพาสถึงเมืองปิ่น พระยาไทรบุรีได้จัดการแต่งที่บ้านเรือนถวายให้เป็นที่ประทับโ แลรับรองเลี้ยงดูข้าทูลลอองธุลีพระบาท บรรดาที่ตามเสด็จพระราชดำเนินทั้งสิ้น ให้อยู่เปนสุขสบายสมควรแก่พระบรมราชเกียรติยศครั้งหนึ่งแล้ว ครั้นเสด็จกลับจากเมืองกาลักตามาประพาสณเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีได้จัดที่ประทับแลรับรองสองพระเดชพระคุณโดยความจงรักภักดี แลเลี้ยงดูข้าทูลลอองธุลีพระบาททั้งปวงให้อยู่เย็นเปนสุขตลอดเวลาเสด็จประทับอยู่ แลได้ตามส่งเสด็จพระราชดำเนินกลับมาจากเมืองสงขลา อนึ่ง ได้ทอดพระเนตรเห็นการบ้านเมืองซึ่งพระยาไทรบุรีทำนุบำรุงขึ้นใหม่ เปนตึกกว่าร้านเรือนเกษมสมบูรณ์งามดีเจริญขึ้นกว่าแต่ก่อน แลได้เป็นผู้ชักชวนพระยาแลศรีตวันกรมการเมื่อไกลเคียงรวบรวมไพร่พลชาวเมืองแซกทำทางมาแต่เมืองไทรบุรีจนตักถึงแดนเมืองสงขลาเรียบร้อยงามดีแล้วโดยเร็ว เปนที่ลูกคาวนิชได้เดินไปมาสบาย เปนความชอบต่อแผ่นดินอย่างหนึ่ง แลมีความสวามิภักดีคืบเคยสนิต่อกรุงเทพฯ ยิ่งกว่ามลายูประเทศราชอื่น ๆ มีความชอบเปนอันมาก สมควรจะยกเปนประเทศราชใหญ่อันหนึ่งได้ จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณชูรสูลิงหนาทคำรัสสั่งให้เลื่อนพระยาไทรขึ้นเปนเจ้าพระยา มีอริยยศอย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาทริสครามรามภักดี ศรีสุลต่านมะหะมัด รัตนราชมนินทร์ สุรินทรวินชัฒผดุง ทุนบำรุงเดชะนคร อมรรัตนานาเขตร ประเทศราชวาไสววิริยาธิปติ วิกรมสิหะ เจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอริยยศอย่างสูงในสยามชื่อ มหาสุรารณ ไวเปนเกียรติยศของกรุงเทพฯ แลไหยกจากเมืองโ นครศรีธรรมราชมาขึ้นกรุงเทพฯ ได้บังคับบัญชาญาติพี่น้องแลศรีตวันกรมการทั้งปวงบรรดาอยู่ในเขตแดนเมืองไทรบุรีทั้งสิ้นโดยยุติธรรมแลชอบด้วยราชการ จงเว้นการควรเว้น แลอุส่าห์ประพฤติดการควรประพฤติ แลรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่อกรุงเทพฯ ตามอย่างเจ้าเมืองแต่ก่อนจงทุกประการเทอญ

แลให้ญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง มีความสมัคสมิสร ช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีติดำเนินการนคร แลราชฎมลายูนาครี ให้เกษมศรีสมบุรณ์ มีความเจริญขึ้นโดยยุติธรรม แลจงฟังบังคับบัญชาการงานทั้งปวงที่ชอบด้วยราชการ ขอให้สิ่งซึ่งเปนต้นเหตุเปนประธานในโลกยงอนุเคราะห์รักษาเจ้าพระยาไทรบุรี แลญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ทั้งปวง ให้เจริญสุขสวัสดิ์พิพัฒมงคลทุกประการ พระราชทานอริยยศตั้งมาณวันศุกร์ แรมสิบค่ำ เดือนสิบ ปวศก จัตวาศก[[วช 32](#)]ย เปนปีที่ ๔ ในราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ศักราช ๑๒๓๔ เปนวันที่ ๑๔๐๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้" แล้วพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี เครื่องอริยยศชื่อ มหาสุรารณ[[วช 34](#)]ย พระราชทานสัญญาบัตรลียะกนุด บุตรพระยาปลิส เปนที่พระสุรินทรวินชา ผู้ช่วยราชการเมืองปลิส แต่หวันมเหษัฒเมริน ตนกูปอ เข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายในพระบรมมหาราชวัง โปรดเกล้าฯ พระราชทานหวันมเหษัฒเมริน พานทอง[[วช 35](#)]

ณวันศุกร์ ขึ้นสองค่ำ เดือนสิบเอ็ด ปวศก จัตวาศก[[วช 36](#)]ย เจ้าพระยาไทรบุรี พระสุรินทรวินชา เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททพระที่นั่งอมรินทรี วินิจฉัย หวันมเหษัฒเมริน ตนกูปอ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายใน กราบถวายบังคมลากลับออกไปเมืองไทรบุรี จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวังสรรค์ จางวางกรมอาษาจาม เปนข้าหลวงไปด้วยเรือรบชื่อ พิทยัมรณยุทธ ส่งเจ้าพระยาไทรบุรีให้สมเกียรติยศ ให้พระยาราชวังสรรค์เชิญเครื่องอริยยศไปพระราชทานพระยาสตุน พระยาปลิส พระเกโไสวรินทร์ด้วย คือ พระยาสตุน เครื่องอริยยศชื่อ นิภาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน พระยาปลิส เครื่องอริยยศชื่อ นิภาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน พระเกโไสวรินทร์ เครื่องอริยยศชื่อ มัณฑนาภรณ์ เปนความชอบในราชการแผ่นดิน เรือพิทยัมรณยุทธใช้จักรออกจากกรุงเทพฯ ณวันศุกร์ ขึ้นเก้าค่ำ เดือนสิบเอ็ด ปวศก จัตวาศก

เมื่อณปีจอ ฉศก ศักราช ๑๒๓๖ พระสุนทรธายา[[วช 37](#)]ย ผู้ช่วยราชการเมืองปลิส มีหนังสือมายังเมืองนครศรีธรรมราช ๆ ส่งเข้ามาณกรุงเทพฯ ว่า พระยาปลิสป่วยเปนโรคชราถึงแก่กรรมณวันพุธ ขึ้นสามค่ำ เดือนสิบสอง ปีจอ ฉศก พระสุนทรธายา บุตรหลานญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ ได้ฝังศพพระยาปลิสตามธรรมเนียมมลายูแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ มีท้องตราถึงเมืองนครศรีธรรมราช มอบราชการบ้านเมืองให้พระสุนทรธายา ซึ่งเป็นบุตรผู้ใหญ่พระยาปลิส ปกครองญาติพี่น้องบุตรหลาน ศรีตวันกรมการ บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่อไป พระยาปลิสมีบุตรชายชื่อ พระสุนทรธายา ๑ พระสุรินทรวินชา ๑ ลียะศอรณ ๑ ลียะศตาปา ๑ รวม ๔ คน[[วช 38](#)]

โ ณปีชวด อัฐศก ที่เมืองเประ เจ้านายแขกเกิดวิวาทกัน คอเวอนแมนด์[[วช 39](#)]ย อังกฤษยกทัพมาปราบปราม กองทัพแขกเอาปืนยิงมิสเตอร์เบ็ก[[วช 40](#)]ย เรลเเดนตังอังกฤษ[[วช 41](#)]ย ตาย เจ้านายแขกรบกับกองทัพอังกฤษ สู้กองทัพอังกฤษไม่ได้ พากันหลบหนีเข้าอยู่ในป่า ร่ายอาติมาแอ ร่ายแลหลา[[วช 42](#)]

ย กับสมัคพรรคพวกหนีมาอยู่ณตำบลเขตรแดนเมืองประ แต่ใกล้กับที่يارม แขวงเมืองรามันห์ กองทัพอังกฤษตามไปไม่ได้ โปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราประกาศเมืองแขกประเทศราชที่ใกล้เคียงไม่ให้เจ้าเมือง กรมการ คบแขกประ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระนารายณ์ราชภักดี กรมพระกลาโหม เปนข้าหลวงออกไปฟังราชการอยู่เมืองแขก เกาวนา[[วข 43](#)]ย เมืองสิงคโปร์ขอให้เจ้าพระยาไทรบุรีเกลี้ยกล่อมรายาอิสมาแอกับสมัคพรรคพวกมาส่งให้แก่เกาวนา[[วข 44](#)]ย เจ้าพระยาไทรบุรี[[วข 45](#)]ย จึงให้ตนกูศรีตรังกรมการไปเกลี้ยกล่อม ได้ตัวรายาอิสมาแอกับสมัคพรรคพวกมาส่งให้แก่เกาวนา ภายหลัง รายาแลเหลากับพรรคพวกออกหาอังกฤษ[[วข 46](#)]

ณปีชวด อัฐศก ศักราช ๑๒๓๘ ถึงกำหนดแขกเมืองประเทศราชส่งต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ ทุกเมือง พระสุนทรรายา ผู้ช่วยราชการ สিয়েศอรณ สিয়েศตาปา ผู้น้อง คุณต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองปลิศ กับเครื่องยศพระยาปลิศ เข้ามาณเมืองนครศรีธรรมราช พระยานครศรีธรรมราชจึงมีใบบอกให้กรมการ ล่าม นำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ว่า พระสุนทรรายาว่าราชการรักษาบ้านเมืองปกครองญาติพี่น้องมาเรียบร้อย ควรเพิ่มยศขึ้นเป็นผู้ใหญ่ได้ จึงโปรดเกล้าฯ โย พระราชทานนามสัญญาบัตรตั้งพระสุนทรรายาเปนพระยาวิเศษสงครามรามวิจิต วิไลศมาหราช พระยาปลิศ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง[[วข 47](#)]ย พระราชทานสัญญาบัตรตั้งสিয়েศอรณเป็นที่พระศักดาคุณฤทธิ ผู้ช่วยราชการเมืองปลิศ

ฝ่ายเมืองสตุน พระยาสตุน[[วข 48](#)]ย มีหนังสือบอกให้พระปักษาวาสะวารณินทร[[วข 49](#)]ย ผู้ช่วยราชการ ซึ่งเปนบุตรผู้ใหญ่ คุณต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองสตุน เข้ามาเมืองนครศรีธรรมราช ๆ มีใบบอกให้กรมการ ล่าม นำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย พระยาสตุนมีหนังสือบอกมาว่า ทุกวันนี้ พระยาสตุนทราบตามิต จะว่าราชการบ้านเมืองไปมิได้ ขอรับพระราชทานพระปักษาวาสะวารณินทรว่าราชการบ้านเมืองต่อไป จึงทรงพระราชดำริว่า พระยาสตุนรักษาบ้านเมืองมา มิได้มีเหตุเกี่ยวข้องกับบ้านเมืองพระราชอาณาเขตแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใด ควรจัดการให้สมความปรารถนาพระยาสตุน จึงจะชอบ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระปักษาวาสะวารณินทรเปนพระยาอภัยนุราชชาติรามาภักดี ศรีอินดารวิยาหยา พระยาสตุน ให้เอาเครื่องยศพระยาสตุนคนเก่าพระราชทานพระยาสตุนใหม่[[วข 50](#)]ย แล้วพระราชทานสัญญาบัตรเพิ่มยศพระยาสตุนคนเก่าขึ้นเปนพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ มหินทราธิราชานุวัตร ศรีสงครามหาวาธานาธิการ ไผ่ศาลสุนทรจิต สยามพิชิตภักดี จางวางเมืองสตุน พระราชทานเครื่องยศพานทอง[[วข 51](#)]ย โปรดเกล้าฯ ให้มอบสัญญาบัตรเครื่องยศพระยาสตุนคนใหม่ออกไปพระราชทานณเมืองสตุน[[วข 52](#)]

โ ณวันอาทิตย์ ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสี่ จุลศักราช ๑๒๓๘ ปีชวด อัฐศก จีนเมืองภูเก็ต ขบด มาฟันไพร่บ้านพลเมือง เอาไฟเผาภูฏีวิหารตึกเรือนโรงกรมการ ราษฎรแตกตื่นเป็นอันมาก

เจ้าหมื่นเสมอใจราช[[วข 53](#)]ย ข้าหลวงรักษาราชการเมืองภูเก็ต มีหนังสือบอกข่าวราชการของกองทัพเมืองไทร เมืองปลิศ เมืองสตุน มาช่วยระงับจีนขบดเมืองภูเก็ต เจ้าพระยาไทรบุรีแต่งให้ตนกูสะมะแอ ๑ ตนกูมุซา ๑ หวันอาหวัง ๑ หวันอาหยา ๑ หวันอามาน ๑ รวม ๕ นาย ไพร ๓๓๕ คน กองหนึ่ง หวันมัดคายิด ๑ เสกมะหมัด ๑ รวม ๒ นาย ไพร ๒๒๐ กองหนึ่ง พระชลสินธุสงครามไชย นาย ๑ ไพร ๕๐๐ คน กองหนึ่ง พระยาปลิศแต่งให้เสกอำมิต ๑ เสกมะหมัด ๑ ผู้น้อง ๒ นาย ไพร ๔๐๐ กองหนึ่ง พระยาสตุนแต่งให้ตนกูอำมิต ๑ ตนกูมะหมัด ๑ ผู้น้อง ๒ นาย ไพร ๒๖๐ คน กองหนึ่ง รับไปถึงเมืองภูเก็ตนราชการ แล้วเจ้าพระยาไทรบุรีได้ไปปลุกษาราชการกับข้าหลวงเมืองภูเก็ต เจ้าพระยาไทรบุรี พระยาปลิศ พระยาสตุน นายทัพนายกองมีความชอบในราชการแผ่นดิน

จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดเครื่องอิสริยยศพระแสงปืน เงินตรา เสื้อผ้า มอบให้พระอมริวิไสยสรเดช เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ เปนข้าหลวงคุมออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี พระแสงปืนมีเครื่องพร้อมหีบหนึ่ง เงินตรา ๕๐ ซึ่ง พระชลสินธุสงครามไชย ตราข้างเผือกสยามชั้นที่ ๓ ชื่อ นิภาภรณ์ ตนกูสะมะแอ มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ ตนกูมุซา มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ หวันอาหยา ๑ย โ หวันอามาน ๑ หวันมะหมัดอายิด ๑ เสกมะหมัด ๑ หวันอาหวัง ๑ เสื้ออัสดัดคนละตัว พระยาวิเศษสงคราม ข้างเผือกสยามชั้นที่ ๔ ชื่อ ภูษนาภรณ์ เสกอำมิต มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ เสกมะหมัด มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ พระยาอภัยนุราช พระยาสตุน ข้างเผือกสยามชั้นที่ ๔ ชื่อ ภูษนาภรณ์ ตนกูอำมิต มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ ตนกูมะหมัด มงกุฎสยามชั้นที่ ๕ ชื่อ วิจิตรภรณ์ โดยสมควรแก่ความชอบ

ณปีชลา สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๔๐ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีมีหนังสือบอกให้พระชลสินธุสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ ถือมาว่า วันคมิต[[วข 54](#)]ย เดือนคนหิยะ[[วข 55](#)]ย ที่ ๑๑ ศักราชแขก ๑๒๔๓ ปี ตรงกับวันพุธ ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนอ้าย ปีชวด อัฐศก รามมุดาเมืองไทรบุรีป่วยถึงแก่กรรม ขอรับพระราชทานพระชลสินธุสงครามไชยเป็นที่รามาตุดาทำราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไป

ณวันจันทร์ แรมสิบสามค่ำ เดือนยี่ ปีชลา สัมฤทธิศก[[วข 56](#)]ย โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระชลสินธุสงครามไชยเป็นที่พระเสน่ณรงค์ฤทธิ รามมุดาเมืองไทรบุรี พระราชทานเครื่องยศครอบทอง[[วข 57](#)]

ณปีเถาะ เอกศก จุลศักราช ๑๒๔๑ ปี เจ้าพระยาไทรบุรีมีหนังสือมาว่า ณวันศุกร์ ขึ้นสามค่ำ เดือนเจ็ด ปีเถาะ เอกศก[[วข 58](#)]ย หวันมะหมัดเมรัน[[วข 30](#)]ย มารดาเจ้าพระยาไทรบุรี ป่วยเปนโรคป่วยใหญ่ถึงแก่อนิจกรรม มีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้หลวงโกษาอิศหากคุมเงินสลึงออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรีทำบุญให้ทานในการศพหวันมะหมัดเมรัน ๕ ซึ่ง[[วข 59](#)]

โ ณปีเถาะ เอกศก พระเกโสดวงรินทร์ พระเสน่ณรงค์ฤทธิ รามมุดา พระเกษตรไทรสถลบุรินทร์ เมืองไทรบุรี มีหนังสือบอกมาว่า เจ้าพระยาไทรบุรี[[วข 23](#)]ย ป่วยมาช้านาน ณวันอาทิตย์ ขึ้นสี่ค่ำ เดือนแปด ปีเถาะ เอกศก เจ้าพระยาไทรบุรีถึงอสัญกรรม

มีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้พระยามนตรีสุริยวงษ์[[วข 60](#)]ย ข้าหลวงเมืองตรัง รับไปฟังราชการณเมืองไทรบุรีเพื่อจะใคร่รับการวิวาทแลให้เปนการรักษาปรองดองบุตรหลานญาติพี่น้องเจ้าพระยาไทรบุรีมิให้แตกร้างกัน ให้พระเกโสดวงรินทร์

พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา พระเกษตรไทรสถลนรินทร์ ปกษานาตพิน้องผู้ที่จะได้สืบตระกูลเจ้าพระยาไทรบุรีต่อไป

พระยามนตรีสุริยวงษ์[[วข 61](#)]ย ข้าหลวง มีหนังสือบอกให้หลวงโกษาธิศาหากถือนำว่า ราชการเมืองไทรบุรีเรียบร้อยแล้ว พระยาสดุน พระยาปลิศ พระอินทวิไชย พระเกโดสวรินทร์ พระเสน็ณรงคฤทธิ พระเกษตรไทรสถลนรินทร์ ตนกูอาเก ลงชื่อประทับตราปกษาเห็นพร้อมกันว่า เจ้าพระยาไทรบุรีมีบุตรชายใหญ่ ๒ คน ๆ หนึ่ง ชื่อ ตนกูไชนาระชิต[[วข 62](#)]ย อายุได้ ๒๒ ปี คนหนึ่งชื่อ ตนกูฮามิด[[วข 63](#)]ย อายุ ๑๖ ปี ตนกูไชนาระชิตเป็นที่ ควรจะรับราชการสนองพระเดชพระคุณแทนเจ้าพระยาไทรบุรีต่อไป ตนกูฮามิดเป็นน้องควรรับราชการรองลงมา พระเกโดสวรินทร์ พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา ขอพาตนกูไชนาระชิต ตนกูฮามิด เขามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท พระยามนตรีสุริยวงษ์ ข้าหลวง ส่งคำปกษาเข้ามาณกรุงเทพฯ แล้ว

โ จึงมีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้พระอมริไสยสรเดช เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ ซึ่งเป็นข้าหลวงไปรักษาราชการหัวเมืองทะเลตะวันตก คุมเงินสลึงออกไปพระราชทานพระเกโดสวรินทร์ พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา พระเกษตรไทรสถลนรินทร์ ทำบุญให้ทานในการศพเจ้าพระยาไทรบุรี เงิน ๑๐ ชั่ง[[วข 64](#)]ย ให้หลวงลักษมาณา เจ้ากรมอาชางม คุมเรือมูระฮะลิตสิสวัสดิ์ออกไปรับพระเกโดสวรินทร์ พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา ตนกูไชนาระชิต ตนกูฮามิด กับหวั่นอาหลี ศรีตวันกรมการ คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการเมืองไทรบุรี ณฑาเมืองสงขลาเข้ามาณกรุงเทพฯ ให้พระเกษตรไทรสถลนรินทร์รักษาราชการเมืองไทรบุรี เรือมูระฮะลิตสิสวัสดิ์รับพระเกโดสวรินทร์ พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา พาตนกูไชนาระชิต ตนกูฮามิด ตนกูอาเก น้องตนกูไชนาระชิตนาย ๑ แยกเมือง แลต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ณวันอังคาร ขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบ ปีเถาะ เอกศก[[วข 65](#)]

ณวันจันทร์ แรมสิบสองค่ำ เดือนสิบสอง ปีเถาะ เอกศก เปนวันเสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ประชุมตราพระจุลจอมเกล้าถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินบนพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนำแยกเมืองไทรบุรีเข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท พระราชทานสัญญาบัตรแลเครื่องยศพระยาเกโดสวรินทร์เป็นที่พระยายุทธการโกศล พลพยุหักษ์ อรรควรเดช พิเศษสิทธิร่ำบาญ บริหารบรมนารถราชโยธินทร์ ผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรี พระราชทานพานทอง[[วข 66](#)]

โ พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา เปนที่พระยาสุรพลพิพิธ สรรพประสิทธิกิจพิจารณา ปรีชาญาณยุติธรรมพิทักษ์ อรรคมณตรี ผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรี พระราชทานพานทอง[[วข 67](#)]

ตนกูไชนาระชิต[[วข 62](#)]ย เปนที่พระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมะหมัด รัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวินงษา พระยาไทรบุรี (๒๖) พระราชทานพานทอง[[วข 68](#)]

ตนกูฮามิด[[วข 63](#)]ย เปนที่พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา[[วข 11](#)]ย พระราชทานครอบทอง[[วข 69](#)]

ตนกูอาเกเปนพระชลลีนธูสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ พระราชทานครอบทอง[[วข 70](#)]

ณวันอาทิตย์ ขึ้นสองค่ำ เดือนยี่ ปีเถาะ เอกศก แยกเมืองไทร เมืองปลิศ เมืองสดุน เข้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้[[วข 71](#)]ย เรือรบชื่อ พิชัยมรณยุทธ ออกไปส่งถึงเมืองไทรบุรี[[วข 72](#)]

ลุศักราช ๑๒๔๓ ปีมเสง ตริศก พระยาไทรบุรีไชนาระชิตป่วยถึงอาสัญกรรม พระเสน็ณรงคฤทธิ (ตนกูฮามิด) ร่ายามุดา เข้ามาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทณกรุงเทพฯ ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา มีอายุเจริญไฉยนับได้ ๑๙ ปีแล้ว ควรตั้งพระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา ซึ่งญาติพี่น้องได้พร้อมกันยกย่องว่า เปนบุตรผู้ใหญ่ของเจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนนั้น ให้เปนเจ้าเมือง จะได้สืบวงศ์ตระกูลเจ้าพระยาไทรบุรีให้ปรากฏยืนยาวไปภายนา

โ ครั้นณวันพฤหัสบดี ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสี่ ปีมเสง ตริศก ศักราช ๑๒๔๓[[วข 73](#)]ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงษานวงษ์ ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือน เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทโดยลำดับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดา เปนพระยาฤทธิสงครามรามภักดีศรีสุลต่าน มะหมัดรัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวินงษา พระยาไทรบุรี (๒๗)

พระราชทานพานทองเปนเครื่องยศ ออกไปสำเร็จราชการรักษาบานเมือง ปกครองบุตรหลาน ญาติพี่น้อง ศรีตวันกรมการ สืบไป

อนึ่ง ตำแหน่งผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรีแต่ก่อนนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ยกเสียทั้ง ๒ ตำแหน่ง ให้มอบราชการบ้านเมืองให้พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี บังคับบัญชาเด็ดขาดแต่ผู้เดียว

ครั้นณปีกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี แต่งให้ตนกูฮามิดตานี ผู้น้อง กับศรีตวันกรมการ ๓ นาย คุมต้นไม้ทองเงิน เครื่องราชบรรณาการ เขามาทูลเกล้าฯ ถวายณกรุงเทพฯ แลมีใบบอกลงวันอารบาอา[[วข 74](#)]ย เดือนดลหิยะ[[วข 55](#)]ย ที่ ๑๓ ศักราชมลายู ๑๓๐๒ ปี ตรงกับวันศุกร์ ขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบ ปีกา สัปตศก เข้ามาเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายว่า ตำแหน่งที่พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดาเมืองไทรบุรี ว่างอยู่ ยังหาไม้ตัวรับราชการสนองพระเดชพระคุณไม่ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี ได้ปกษาพระยาสุรพลพิพิธแลบรรดาญาติพี่น้องซึ่งเป็นผู้ใหญ่กับศรีตวันกรมการเห็นพร้อมกันว่า ตนกูฮามิดตานี ผู้น้องพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี มีอายุสมควรย โ ทั้งสติปัญญาก็หนักแน่น ควรเป็นที่ร่ายามุดาได้ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี ขอรับพระราชทานตนกูฮามิดตานีเป็นที่พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดาเมืองไทรบุรี จะได้ช่วยพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี ทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งตนกูฮามิดตานีเป็นที่พระเสน็ณรงคฤทธิ ร่ายามุดาเมืองไทรบุรี

พระราชทานคอบทอง[[วช 75](#)]ย เป็นเครื่องยศ ออกไปรับราชการสนองพระเดชพระคุณตามตำแหน่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี กับศรีตรังกรมการ เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ทูลพระพรราชดำริว่า พระยาไทรบุรีได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณมาช้านาน มีความชอบความดีมาก สมควรจะเลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาได้

ครั้นวันที่ ๒๙ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ โปรดเกล้าฯ

ให้เจ้าพนักงานจัดการประชุมพระบรมวงษานุวงศ์แลข้าทูลละอองธุลีพระบาทบรรดาที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุลจอมเกล้า แลราชวงศ์มหาดเล็ก ดำรงจ กับเจ้าพนักงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ เพื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้ประกาศพระราชทานสัญญาบัตรเพิ่มอิสริยยศพระยาไทรบุรีขึ้นเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี แลพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าด้วย

เจ้าพนักงานได้จัดการที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมุขกระสันเบื้องบูรพาพิศ ตั้งพระราชโ บัลลังก์ตรงผนังทิศตะวันออก

ภายในเสนาพระราชบัลลังก์เป็นที่เจ้าพนักงานกระทรวงวังแลกรมพระตำรวจเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเบื้องซ้ายแห่งที่นั่ง

ตั้งแต่นำพระราชบัลลังก์มาเป็นที่เฝ้าแห่งพระบรมวงษานุวงศ์ ต่อมาแห่งที่นั้นออกไปภายในเสนาเป็นที่เฝ้าแห่งข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายทหารพลเรือน

ทั้งสองฟากระหว่างเสนาพระราชบัลลังก์เบื้องขวาเป็นที่เฝ้าแห่งคณาธิบดีของตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้แลเจ้าพนักงานกระทรวงมูรธาธร

หลังพระราชบัลลังก์เป็นที่เฝ้าแห่งราชวงศ์มหาดเล็ก แลชาวที่มีทหารยืนแถวที่หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทด้วย

เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับเหนือพระราชบัลลังก์ เจ้าพนักงานชาวประโคม ๆ มหริทิกลแลแดร ทหารทำเพลง[[วช 76](#)]

ย สรรเสริญพระบารมีแลถวายคำนับ พอสุดเสียงประโคมแล้ว พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

พร้อมด้วยเจ้าพนักงานกระทรวงวัง แลพระยามนตรีสุริยวงษ์ ลาม นำพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หลวงประสิทธิอักษรศาสตร

เจ้าพนักงานกระทรวงมูรธาธร อ่านประกาศดำเนินพระบรมราชโองการ เสร็จแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานสัญญาบัตรอันเขียนด้วยใบกำกับสุพรรณบัตรแก่พระยาฤทธิสงครามรามภักดีให้รับตำแหน่งที่เจ้าพระยา มีนามดังจะได้แจ้งในประกาศที่จะกล่าวต่อไป

แลพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าแก่เจ้าพระยาไทรบุรีนั้น ครั้นพระราชทานเครื่องราชโ อิศริยาภรณ์แล้ว

มีพระราชดำรัสทรงแสดงพระราชปฏิสันถารในการที่ได้ทรงเลื่อนอิสริยยศเจ้าพระยาไทรบุรีครั้งนี้ แลพระราชทานพระบรมราชกระแสพระราชดำริในการที่ได้โปรดเกล้าฯ

ให้เจ้าพระยาไทรบุรีเข้าไปพวกลสมานิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า แลพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราชทานพร ตามสมควร[[วช 77](#)]

ย ในประกาศเลื่อนยศพระยาไทรบุรีเป็นเจ้าพระยาไทรบุรีนั้นมีความว่า “ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๓๓ พรรษา บัณฑิตนิคม

เอฬกะสังวัจจระ ภัทธพทมาศ ชุณณปัชช ทสมัตติถิ คุรวรา สุริยคติกาล รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ สิงหาคมมาศ เถกุนติงสถิมมาศาหะคุณประภาท ปรีเททกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ฯลฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริว่า พระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด[[วช 78](#)]ย รัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวินชา พระยาไทรบุรี

เป็นผู้ซึ่งได้ทรงคุณเคยแลทรงพระกรุณาโดยเฉพาะมาแต่ยังเยาว์ เพราะได้ทรงสังเกตเห็นอริยาไศรยความมั่นคงหลักแหลมคล้ายคลึงกับเจ้าพระยาไทรบุรีผู้เป็นบิดามาก

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นพระยาไทรบุรี ก็หวังพระราชฤไทยอยู่ว่า พระยาไทรบุรีคงจะปกครองไพร่บ้านพลเมืองให้มีความผาสุก

แลทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นโดยความอุสาหะ อย่างเจ้าพระยาไทรบุรีได้ทำมาแต่ก่อน

ตั้งแต่พระยาไทรบุรีได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่างพระเนตรพระกรรณมาจนบัดนี้ ก็ได้ถึง ๑๕ ปี

การที่พระยาไทรบุรีได้ปกครองไ แลทำนุบำรุงบ้านเมืองก็มีผลเป็นความเจริญขึ้นโดยลำดับ สมดังที่ได้มีพระราชฤไทยหวังนั้นทุกประการ

อีกประการหนึ่ง พระยาไทรบุรีได้มีความจงรักภักดีต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทประจักษ์แก่พระราชฤไทยมาแต่ก่อนอันใด

พระยาไทรบุรีก็ได้คงรักษาความจงรักภักดีต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่มิได้เคลื่อนคลาศ แลหมั่นเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเนื่อง ๆ

อนึ่ง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาศหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายตะวันตก ได้เสด็จไปถึงเมืองไทรบุรี

พระยาไทรบุรีก็ได้จัดการรับเสด็จด้วยความเอื้อเฟื้อเต็มกำลังที่จะให้เป็นพระเกียรติยศแลเป็นสุขสำราญแก่บรรดาพระบรมวงษานุวงศ์แลข้าทูลละอองธุลีพระบาทซึ่งได้เฝ้า

ยเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นทั่วกัน มิได้คิดแก่ความลำบากเหน็ดเหนื่อยประการใด

อนึ่ง สรรพราชการที่มีเกี่ยวข้องกับเมืองไทรบุรี ทั้งการภายนอกแลภายใน พระยาไทรบุรีได้ปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แลมีอริยาไศรยโอบอ้อมอารี

เป็นที่รักใคร่สรรเสริญของพลเมือง แลบรรดาข้าราชการ แลชนทั้งปวงเป็นอันมาก ทรงพระราชดำริเห็นว่า ความชอบความดีของพระยาไทรบุรีตามทีกล่าวนานี้

สมควรจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพิ่มอิสริยยศพระราชทานพระยาไทรบุรีให้ยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ให้เป็นแบบอย่างแก่หัวเมืองประเทศราชทั้งปวง

แลให้เป็นความยินดีแก่ศรีตรังกรมการ ไพร่บ้านพลเมือง เมืองไทรบุรีทั่วกัน

โ จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณขูรสุรสิงหนาทดำรงสั่งให้เลื่อนพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด รัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวินชา พระยาไทรบุรี

ขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีอิสริยยศอย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุลต่านมหมัด รัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวินชา

ทนบำรุงเกดนคร อมรรัตนานาเขตร ประเทศราชไชยสุริยาธิบดี ภิกรมสีหะ เจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลเป็นวิสามัญสมานิกตำแหน่งที่

๑ ชื่อ ปฐมจุลจอมเกล้า เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างสูงสุดสำหรับข้าราชการในกรุงสยาม ให้เป็นเกียรติยศของกรุงเทพมหานคร

ได้บังคับบัญชาญาติพี่น้องแลศรีตรังกรมการทั้งปวงบรรดาอยู่ในเขตรแดนเมืองไทรบุรีทั้งสิ้น ตามที่เจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนได้บังคับบัญชามานั้น

โดยยุติธรรมแลชอบด้วยราชการ จงเอนการควรเว้น อุสาหะประพฤติกการควรประพฤติ แลรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่อกรุงเทพมหานคร

ตามอย่างตามธรรมเนียมเจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนจทุกประการ

แลให้ญาติพี่น้อง ศรีวันกรมการ ทั้งปวง มีความสมัครสมานช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีคิดอ่านการนคร แลราชฎมลายูนาคร ให้เกษมศรีสมบุรณ์ มีความเจริญขึ้น โดยความพร้อมพรักสามัคคีธรรมสุจริตทุกประการ

ขอให้สิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นประธานในสกลโลกจงอนุเคราะห์รักษาเจ้าพระยาไทรบุรี แลญาติพี่น้อง ศรีวันกรมการ ทั้งปวง ให้เจริญศุขสวัสดิ์พิพัฒมงคลทุกประการเทอญ"

โ ครั้นรัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองไทรบุรี ๑ เมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ รวม ๓ เมือง เป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลไทรบุรี โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาฤทธิสงครามวรางค์ เจ้าพระยาไทรบุรี เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลไทรบุรี มีข้อความตามกระแสพระราชดำริในการตั้งมณฑลไทรบุรีแจ้งในประกาศที่นำมาลงไว้ต่อไปนี้ประกาศกระทรวงมหาดไทย

ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเห็นอกระหม่อมให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

๑ย ทรงพระราชดำริเห็นว่า หัวเมืองมลายูฝ่ายตะวันตกมีอยู่ ๓ เมือง คือ เมืองไทรบุรี ๑ เมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ แลหัวเมืองทั้ง ๓ นั้นควรจะจัดให้มีแบบแผนบังคับบัญชาการเป็นอย่างเดียวกัน ให้ราชการบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

๒ย ทรงพระราชดำริเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิด) มีความจงรักภักดีต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแลกรุงเทพมหานครเป็นอันมากมาเนืองนิตย์ แลมีสติปัญญาอุสาหะจัดการเมืองไทรบุรีเจริญเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมา

๓ย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมตั้งให้เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการเมืองปลิศ ๑ เมืองสตุน ๑ รวมทั้งเมืองไทรบุรีด้วย เป็น ๓ เมือง

โ ๔ย ให้เจ้าพระยาไทรบุรีมีอำนาจที่จะตรวจตราบังคับบัญชาผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน แลมีคำสั่งให้จัดการบ้านเมืองตามที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตทุกอย่างเพื่อให้ราชการบ้านเมืองเหล่านั้นเรียบร้อยแลเจริญขึ้น แลให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน ศรีวันกรมการหัวเมืองทั้ง ๒ นั้น พึงบังคับบัญชาเจ้าพระยาไทรบุรีในที่ชอบด้วยราชการทุกประการ

๕ย ผู้ว่าราชการเมืองปลิศแลเมืองสตุนคงมีอำนาจที่จะบังคับบัญชาว่ากล่าวตักเตือนศรีวันกรมการไพร่บ้านพลเมืองนั้น ๆ แลรับผิดชอบในราชการบ้านเมืองทุกอย่าง แต่ต้องกระทำตามบังคับแลคำสั่งของเจ้าพระยาไทรบุรีตามบรรดาการที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น

๖ย ต้นไม้เงินทองเมืองปลิศ เมืองสตุน ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลหัวเมืองฝ่ายตะวันตกเคยบอกลงเข้ามากรุงเทพฯ นั้น แต่ในปี เมื่อถึงกำหนด ให้เจ้าพระยาไทรบุรีออกนำส่งเข้ามากรุงเทพฯ

๗ย ข้าราชการบ้านเมืองซึ่งผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน เคยมีใบบอกต่อข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลฝ่ายตะวันตก เพื่อแจ้งข้าราชการหรือหาหรือราชการที่ดี หรือเพื่อให้บอกเข้ามากรุงเทพฯ ก็ดี แต่ในปี ให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน มีใบบอกไปยังเจ้าพระยาไทรบุรี เพื่อแจ้งข้าราชการหรือหาหรือราชการ หรือเพื่อให้บอกเข้ามากรุงเทพฯ เหมือนเช่นนั้น แต่ในราชการบางอย่างไ ซึ่งแบบแผนเคยมีท้องตราจากกรุงเทพฯ ตรงไปตามหัวเมืองก็ดี ที่หัวเมืองเคยบอกตรงเข้ามากรุงเทพฯ ก็ดี ก็ให้คงเป็นไปตามแบบแผนเดิมนั้น แต่ต้องแจ้งความให้เจ้าพระยาไทรบุรีทราบด้วย

แต่การที่ว่ามาในข้อนี้ไม่เกี่ยวข้องกับฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายร้องทุกข์หรือเพื่อจะกราบบังคมทูลพระกรุณาต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทโดยเฉพาะ การเช่นนี้ย่อมเป็นราชประเพณีซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้แก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทแลไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั่วไปมิได้เสีย ลือกหน้า ใครจะถวายก็ได้ ไม่ห้ามปราม

๘ย ผลประโยชน์ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน เคยได้นัดตำแหน่งเท่าใด ให้คงได้อย่างแต่ก่อน ส่วนผลประโยชน์ซึ่งผู้ว่าราชการเมืองเหล่านั้นได้เคยให้ประจำตำแหน่งศรีวันกรมการเท่าใด ถ้าศรีวันกรมการเหล่านั้นยังรับราชการบ้านเมืองตามสมควรแก่หน้าที่ ก็ให้คงได้รับผลประโยชน์ไปอย่างเดิม แลเงินผลประโยชน์ เงินภาษีอากร ที่ได้ในเมืองปลิศ เมืองสตุน มากน้อยเท่าใด เงินเมืองใด ให้จัดจ่ายใช้ราชการทำนุบำรุงในเมืองนั้น แลให้มีบัญชีทั้งรายรับแลรายจ่ายแยกออกเป็นเมือง ๆ อย่าให้ปะปนกัน

๙ย ตำแหน่งแลเกียรตินยศบันดาศักดิ์ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน แลศรีวันกรมการเมืองทั้งสองเมืองนั้น เคยมีมาประการใด ก็ให้คงมีอยู่อย่างนั้น การที่จะเลือกสรรแต่งตั้งศรีวันกรมการผู้ใหญ่ในเมืองปลิศแลเมืองสตุนนั้น ตำแหน่งใดว่างลง ให้เจ้าพระยาไทรบุรี ปรึกษาหาหรือด้วยผู้ว่าราชการเมืองนั้นเลือกสรรผู้ซึ่งสมควร แล้วมีใบบอกเข้ามากราบบังคมทูล เมื่อทรงพระราชดำริเห็นชอบแล้ว ก็จะได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานสัญญาบัตรตามธรรมเนียม ส่วนแต่งตั้งกรมการผู้น้อยนั้น ให้ผู้ว่าราชการเมืองปลิศ เมืองสตุน หาหรือต่อเจ้าพระยาไทรบุรี เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรีเห็นชอบด้วยแล้ว ก็ตั้งได้

๑๐ย เจ้าพระยาไทรบุรีต้องมีใบบอกรายงานการที่ได้จัดแลเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตแขวงเมืองปลิศแลเมืองสตุนเข้ามากราบบังคมทูลเนื่อง ๆ

แลบรรดาการที่เจ้าพระยาไทรบุรีจะจัดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเมืองปัลลิส เมืองสตุน ประการใด ก็ให้มีใบบอกเข้ามาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน
ตามแบบแผนขนบธรรมเนียมในราชการ

ประกาศมาแต่กระทรวงมหาดไทย วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

...

ประวัติศาสตร์ย [ประวัติศาสตร์](#) ย
ต้นฉบับย [พงษาวดารเมืองไทรบุรี](#)
คำค้น
ไทรบุรีพงษาวดาร
ไทรบุรีพงษาวดาร
ปะแ่งรัน เจ้าพระยาไทรบุรี
สุลต่าน มรหุม มรหุม บารหุม
เจ้าเมืองสตูล เจ้าเมืองสตุน
เกดะ เกดะห์ จานดอกไม้
มหาวังษา นับถือศาสนาพุทธ
นับถือศาสนาอิสลาม

พระยาบริรักษ์ภูธร (แสง ณ นคร) ผู้สำเร็จราชการเมืองพังงา กราฎาฯ กระงา
ตั้งพระเสนานุชิต (นุช นุด ณ นคร) เป็นผู้ช่วยราชการเมืองพังงา ตะกั่วป่า

เมื่อพระยศภักดี ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า ถึงแก่กรรม
จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเสนานุชิตเป็นพระยาเสนานุชิต ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า

เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิด) มีความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแลกรุงเทพมหานครเป็นอันมากมาเนืองนิตย์
แลมีสติปัญญาอุสาหะจัดการเมืองไทรบุรีเจริญเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก เป็น มณฑลไทรบุรี

เจ้าพระยาไทรบุรี เป็น ข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลไทรบุรี สำเร็จราชการเมืองปัลลิส ๑ เมืองสตุน ๑ รวมทั้ง เมืองไทรบุรี

ย